

УДК 378.018.43(100)

Катерина Осадча

СУЧАСНІ ЗАРУБІЖНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Завдяки сучасним досягненням у галузі інформаційних технологій дистанційне навчання нині зазнає оновлень, які уможливають для вищих навчальних закладів надання своїх освітніх послуг на відстані у зручній для студента час без шкоди для якості. Проблематика застосування дистанційних технологій навчання досить широка, а її дослідження здійснюється багатьма зарубіжними науковцями. Ознайомлення з досвідом високорозвинених країн Америки, Європи та Азії у галузі дистанційних технологій навчання (ДТН) збагачує вітчизняну науку і дає поштовх до нових теоретичних і практичних розробок в Україні.

Аналіз зарубіжного досвіду щодо дистанційних технологій здійснювався такими вченими, як О. Аніщенко, Г. Козлакова, В. Шейко, Б. Шуневич та ін. Проте за останні кілька років наукові праці зарубіжних учених з проблем впровадження і використання дистанційних технологій навчання не розглядалися.

Мета статті – проаналізувати зарубіжні публікації останніх років щодо теорії та практики дистанційного навчання, виявити позитивний досвід для його використання у практиці організації вітчизняного дистанційного навчання.

Дослідження зарубіжних учених носять різноплановий характер, а саме: психологічні проблеми дистанційних технологій навчання (ДТН) Дж. Маккуейд, перспективи мобільного навчання (Дж. Левенталь), роль незалежних опитувань у визначенні якості ДТН (Г. Гаскелл), важливість і шляхи підвищення ефективності зворотного зв'язку викладачів зі студентами у дистанційному навчанні (Ф. Четвінд, К. Доббін); досвід створення віртуальних університетів (М. Грабер, С. Болт); використання соціальних медіа у дистанційному навчанні (К. Вудлі, К. Мередіт); потенціал і наслідки використання віртуальних світів (Н. Тапсіс, К. Тсолакідіс, Р. Вітсалакі).

Дж. Маккуейд (J. McQuaida) зазначає, що в онлайнівому середовищі студенти часто досягають стану когнітивного перевантаження, адже вимоги в галузі електронного навчання перевищують існуючий об'єм пам'яті, ставлячи високі навчальні вимоги до тих, хто навчається. Ефект когнітивного перенавантаження призводить до розчарування і втрати впевненості у своїх силах. Отже, науковець наголошує, що викладачі мають розуміти, як сприймаються електронні матеріали онлайн, і це розуміння є першим кроком у розробці стратегій компенсації та допомоги студентам стати успішними в електронному навчанні [6, с. 178].

Дж. Левенталь (J. Lowenthal) вивчає фактори або детермінанти, які впливають на поведінкові наміри студентів до використання технології мобільного навчання (м-навчання). Він вважає, що м-навчання є швидкозростаючою альтернативною освітньою стратегією. М-навчання все ще розвивається з точки зору його технології та педагогіки [5, с. 195]. Він наголошує, що студенти вчатьсЯ краще, коли вони можуть надавати особистісний смисл змісту або коли вони можуть бачити деяке безпосереднє застосування знань. М-навчання сприяє персоналізації навчання, тому що навчання (і співробітництво) з будь-якого місця і у будь-який час дозволяє вписати навчання в контекст [5, с. 196-197]. Дж. Левенталь у своїй науковій роботі акцентує увагу на тому, що мобільні пристрої мають невеликі дисплеї екрана, тому зміст має компенсувати представлення меншого розміру. В ідеалі інтерфейс повинен бути графічним і представляти не більше 8:55 блоків інформації на екран, щоб запобігти інформаційному перенавантаженню в короткочасній пам'яті. Оскільки більшість курсів навчання мають великий об'єм інформації, педагогічне проектування має подати меншу концепцію на одному екрані, щоб запобігти інформаційному перенавантаженню. Для кращого представлення змісту, на думку науковця, концепція має бути представлена у мікролекціях. Мікро-лекція є поданням змісту в одно-п'ятихвилинному блоці з інформацією, яка організована у вигляді концепції карти, щоб дати загальну структуру. Однією з основних переваг мікро-лекції є структура, що дозволяє скласти курс або урок із кількох навчальних об'єктів, послідовно формуючи навчальні події. Ця навчальна стратегія розширює можливості набуття знань шляхом створення різних навчальних об'єктів, які розміщені в електронному сховищі та доступні з будь-якої точки з використанням мобільних пристроїв. Використання навчальних об'єктів дозволяє миттєво складати навчальні матеріали студентами, інтелектуальними агентами і викладачами, що полегшує і скорочує термін навчання і підготовки [5, с. 197].

Г. Гаскелл (A. Gaskell), аналізуючи Національне опитування студентів (National Student Survey), що щорічно проводиться у Великобританії з метою збору думок студентів про якість курсів у вищих навчальних закладах країни, робить висновок, що воно має вирішальне значення для міжнародної відкритої та дистанційної освіти (ВДО). Результати останніх опитувань студентів свідчать про те, що навчання в університетському кампусі стає все більш дорогим для студентів, та водночас визнається висока якість ВДО (там, де це має місце). Це важливо, щоб уряд і роботодавці мали точне уявлення про високу репутацію дистанційного навчання та майбутні студенти мали реальний вибір форми навчання [1; 3]. На противагу цьому, науковці А. Ешбі, Дж. Річардсон, А. Вудлі (A. Ashby, J. Richardson, A. Woodley) ставлять під сумнів результати Національного опитування студентів і пропонують для більш точного визначення якості дистанційного навчання зробити якісний інструктаж студентів і скласти анкету, яка була б спеціально призначена для студентів дистанційного навчання [1].

Ф. Четвінд і К. Доббін (F. Chetwynda, C. Dobbyna) наголошують на ефективному зворотному зв'язку викладачів із студентами у дистанційному навчанні як необхідному для мотивації, розширення, збереження і розвитку самокритичних навичок навчання. Слідом за D. Nicol і D. Macfarlane Dick науковці пропагують сім позитивних моментів ефективного зворотного зв'язку: 1) допомагає досягти хорошої продуктивності (цілі, критерії, очікувані стандарти); 2) сприяє розвитку самооцінки у процесі навчання; 3) постачає якісну інформацію для студентів про їх навчання; 4) заохочує вчителів і студентів-однолітків до діалогу у процесі навчання; 5) сприяє позитивній мотивації, формуванню переконань і почуття власної гідності; 6) забезпечує можливості для подолання розриву між поточною і бажаною продуктивністю; 7) надає інформацію для викладачів, яка може бути використана, щоб допомогти у процесі навчання [2, с. 69].

У дистанційному навчанні зворотній зв'язок найбільше може здійснюватися у формі письмових зауважень за завданнями роботи. З точки зору надання ефективного зворотного зв'язку цей механізм може виявитися проблематичним. Більше того, немає механізму перевірки ефективності зворотного зв'язку, а також засобів визначення, чи студент зрозумів, інтерпретував або навіть читав повідомлення зворотного зв'язку. Теоретично студенти можуть зв'язатися із своїми викладачами для роз'яснення й обговорення, але на практиці це відбувається рідко з низки прагматичних міркувань. Викладачі використовують марковані інструкції (МІ) як основне джерело підтримки зворотного зв'язку і як основний засіб поширення своїх педагогічних намірів викладання. МІ є незмінно

великими документами із зазначенням очікуваного змісту відповідей, а також дуже докладною консультацією про те, які позначки мають бути зараховані, часто аж до деталізації кожної позначки. Викладачі отримують початкову підготовку з надання зворотного зв'язку. Окрім цього, їх подальша робота регулярно контролюється [2, с. 70].

Цікавим є досвід партнерства між Африканським віртуальним університетом (ABU) і Університетом Кертін у Західній Австралії. До створення ABU лише 3% африканської молоді навчалися в коледжі. Тому Світовий банк у 1997 р. створив віртуальний університет. На першому етапі (1997-1999 рр.) ABU запропонував експериментальну програму в співпраці зі США, Ірландією та Канадою. На другому етапі (1999-2002 рр.) було створено 31 навчальний центр у 17 африканських країнах, розширено число партнерів і надано широкий спектр курсів. На третьому етапі (2002-2007 рр.) офіси ABU були переселені з Вашингтона в Найробі і ABU почав працювати як незалежна некомерційна організація. Нині ABU може бути описаний як “університет без стін”, який використовує інформаційні та комунікаційні технології, щоб надати країнам Африки південніше Сахари прямий доступ до висококваліфікованих академічних викладачів і навчальних матеріалів. Мета ABU полягає в нарощуванні потенціалу та підтримці економічного розвитку за рахунок використання потужності сучасних телекомунікаційних технологій, забезпеченні світового класу якості освіти та навчальних програм для студентів і фахівців у країнах Африки. ABU надає студентам доступ до цифрової онлайн-бібліотеки з більш ніж 1100 повнотекстовими журнальними статтями та понад 10000 обліковими записами електронної пошти. ABU створив концепцію інтерактивної навчальної телекомунікаційної мережі для постачання дистанційної освіти в країні з обмеженим використанням Інтернет-технологій [4, с. 80].

Отже, не зважаючи на інституційні недоліки, недостатню кількість кваліфікованих кадрів, фінансування, відсутність доступу до Інтернету та інфраструктури в Африці, відсутність підготовки кадрів і персоналу й обмежені IT-навички студентів, позитивний досвід роботи ABU ще раз переконує у доцільності впровадження дистанційних технологій навчання.

У сучасних зарубіжних дослідженнях акцентується увага на ролі соціальних медіа у дистанційному навчанні. Так, К. Вудлі (С. Woodley) та К. Мередіт (С. Meredith), наголошуючи на тому, що думки про роль Facebook та інших соціальних мереж в освіті надзвичайно різноманітні, вважають, що у цій соціальній мережі Facebooking-студенти можуть працювати краще, ніж їх однолітки Unwired (безмережеві). Науковці наголошують, що тенденції використання Facebook у навчанні є перспективними з урахуванням збільшен-

ня кількості студентів. Парадоксально, але деякі дослідження свідчать про негативний вплив соціальних мереж, тому в університетах відмовляються їх використовувати. Проте водночас у вищих навчальних закладах вивчаються способи взаємодії студентів за допомогою цього середовища.

К. Вудлі та К. Мередіт зазначають, що Університет Вікторії в Мельбурні використовує Facebook для участі студентів у дистанційному навчанні. Вони пропонують загальний аналіз використання Facebook, розглядаючи його як інтерактивну точку взаємодії та рекомендуючи його використовувати лише в цій якості [8].

Актуальним серед зарубіжних досліджень є вивчення наслідків використання “віртуальних світів”. Н. Тапсіс (N. Tapsisa), К. Тсолакідіс (K. Tsolakidisa), Р. Вітсалакі (С. Vitsilaki) розглядають наслідки використання Second Life як середовища навчання. У своєму дослідженні, що здійснювалося впродовж трьох тижнів із 37 випускниками Університету Егейського моря, науковці використовували офіційну систему управління навчанням Blackboard Vista і Second Life. Результати засвідчили, що 3D віртуальне середовище навчання сприяло більшій взаємодії студентів у навчанні та їх спільній роботі у сфері дистанційної освіти у змішаному режимі навчання [7].

Отже, можна зробити висновок, що розвиток нових інформаційних технологій, наприклад, таких, як соціальні мережі та віртуальні світи, та їх популярність серед молоді (студентів) спонукають зарубіжних науковців до пошуку їх використання з метою реалізації дистанційних технологій навчання. У перспективі ми вважаємо за доцільне дослідити дисертаційні дослідження сучасних зарубіжних учених щодо дистанційних технологій навчання, що дозволить більш фундаментально вивчити цю проблематику.

1. *Ashby A.* National student feedback surveys in distance education: an investigation at the UK Open University / *A. Ashby, J. Richardson, A. Woodley* // *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*. — 2011. 26:1. — P. 5—25. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1080/02680513.2011.538560>
2. *Chetwynd F.* Assessment, feedback and marking guides in distance education / *F. Chetwynd, C. Dobbryn* // *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*. — 2011. — 26:1. — P. 67—78. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1080/02680513.2011.538565>
3. *Gaskell A.* National Student Surveys: how far are they appropriate for open and distance learning? // *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*. — 2011. — 26:1. — P. 1—4. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1080/02680513.2011.538559>
4. *Graber M.* The delivery of business courses via the African Virtual University: a case study / *M. Graber, B. Susan* // *Open Learning: The Journal of Open, Distance*

- and eLearning. — 2011. — 26:1. — P. 79—86 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1080/02680513.2011.538566>
5. *Lowenthal J. N.* Using Mobile Learning: Determinates Impacting Behavioral Intention // American Journal of Distance Education. — 2010. — 24:4. — P. 195—206. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1080/08923647.2010.519947>
 6. *McQuaid J.* Using Cognitive Load to Evaluate Participation and Design of an Asynchronous Course // American Journal of Distance Education. — 2010. — 24:4. — P. 177—194. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1080/08923647.2010.519949>
 7. *Tapsisa N.* Virtual Worlds and Course Dialogue / *N. Tapsisa, K. Tsolakidisa, C. Vitsilaki* // American Journal of Distance Education. — 2012. — 26:2. — P. 96-109. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08923647.2012.655053>
 8. *Woodleya C.* Supporting Student Transition Through Social Media / *C. Woodleya, C. Meredith* // American Journal of Distance Education. — 2012. — 26:2. — P. 86-95. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08923647.2012.655055>

Стаття надійшла до редакції 24.07.2012

К. Осадчая

Современные зарубежные исследования дистанционных технологий обучения

Статья посвящена анализу зарубежного опыта и результатов внедрения и использования дистанционных технологий обучения (ДТО). Утверждается, что лидируют психологические вопросы ДТН, мобильного обучения, независимых опросов в определении качества ДТО, повышения эффективности обратной связи преподавателей со студентами, использование социальных медиа и виртуальных миров.

Ключевые слова: зарубежные исследования, дистанционные технологии, социальные медиа, виртуальные миры.

К. Osadcha

Modern Foreign Studies of Distance Education Technologies

The article examines international practices and results of implementation and use of distance education technologies (DET). The author states that leading questions are psychological problems of DET, mobile learning, independent surveys to determine the quality of DET, improvement of the feedback effectiveness between teachers and students, use of social media and virtual worlds.

Key words: foreign studies, distance technologies, social media, virtual worlds.

Рецензент – кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник Н. О. Постригач